

РОЗВИТОК ОБРАЗНОСТІ МОВЛЕННЯ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ СПРИЙНЯТТЯ ТВОРІВ ЖИВОПИСУ

У статті розглядаються особливості розвитку образності мовлення дитини дошкільного віку в процесі сприйняття творів образотворчого мистецтва.

Ключові слова: дошкільний вік, образність мовлення, образотворче мистецтво.

The article considers the peculiarities of the development of speech imagery of a preschool child in the process of perception of works of fine art.

Key words: preschool age, imagery of speech, fine arts.

У дошкільний період давати дітям досвід у різних областях є надзвичайно важливим для їх загального розвитку. «Слухаючи музику, для прикладу, дитина розвиває свій слух, повторює почуті слова, рухається, розвиваючи таким чином багато різноманітних здібностей. Слухаючи казку та переглядаючи ілюстрації діти розвивають свій словниковий запас, вони розвивають уяву та здатність до тривалої концентрації» [6]. Таким чином, існує декілька можливостей використовувати різні галузі мистецтва для розвитку пізнавальної, афективної та психомоторної сфери дитини.

Від методів та засобів, які використовує вихователь, залежить, наскільки ефективно буде розвиватися потенціал дитини в процесі творчої діяльності, яким чином дошкільник буде спостерігати, інтерпретувати, сприймати мистецтво.

Робота з творами мистецтва охоплює дві складові: розвиток творчих здібностей у мистецтві (продуктивне) та розуміння образотворчого мистецтва (сприймання). Надзвичайно важливо, щоб вихователі дітей дошкільного віку включали в освітній процес спостереження за творами мистецтва. Вихователь повинен вміти організувати зв'язок дитини з твором мистецтва [7]. На думку дослідників Н.І. Сидоренко, Н.М. Борисенко, І.В. Гриценко, В.В. Денисенко створення педагогом ефективної системи освітньої діяльності сприяє «розумовому, емоційному і морально-етичному розвитку дітей, формуванню їх активної життєвої позиції, основ загальної та інформаційної культури, інтересу до творчості, вміння продуктивно співпрацювати» [2, с.95].

Науковці Л.С.Виготський, А.В. Запорожець, Б.М. Теплов, О.А. Фльоріна досліджували розуміння образотворчого мистецтва дітьми дошкільного віку та наголошували, що за умови цілеспрямованого впливу вихователя можливе сприйняття його змістовної сторони та засобів художньої виразності.

Мистецтву, як чиннику формування естетичних поглядів дитини відводиться важливе місце саме в дошкільному віці. Мистецтво в цей період є водночас засобом пізнання дійсності та джерелом естетичного виховання [3].

Під час сприйняття художніх образів у творах образотворчого мистецтва (в тому числі – творах живопису) відбувається їх осмислення, усвідомлення, після якого дошкільник може передати свої враження у висловлюванні (описі, розповіді, міркуванні), тобто сприйняття творів образотворчого мистецтва є підґрунтям розвитку словесної творчості дитини дошкільного віку.

Взаємозв'язок різних видів мистецтва (музики, літератури, живопису) не тільки збагачує естетичні враження дітей, а й впливає на вживання засобів художньої виразності у творах, а також на розвиток мовленнєвої культури в цілому [3].

Ставлення дитини до творів мистецтва потрібно розглядати з двох точок зору: вроджене в дитини почуття візуального порядку та набуте почуття прекрасного та

естетичного. Сьогодні ми знаємо, що сприйняття мистецтва не є вродженою здатністю, її можна розвинути за допомогою відповідної виховної роботи.

Інструментом адаптації та соціалізації дитини є її мовленнєвий розвиток. Широка функціональність мистецтва (інформаційність, ілюстративність, мотиваційність, сенсорність та інші функції) є підґрунтям вважати, що засоби мистецтва можуть бути застосовані для розвитку мовлення дітей дошкільного віку за умови творчого підходу вихователів до цієї проблеми [7, с.26].

Н. Гавриш під образністю мовлення зазначає «уміння дитини правильно використовувати засоби виразності та за їх допомогою яскраво, точно, переконливо висловлювати свої думки й почуття, адже показником багатства є не лише достатній обсяг активного словника, але й розмаїтість використовуваних словосполучень, синтаксичних конструкцій, а також образне оформлення висловлювання» [4, с.10-11].

Богуш А.М., Гавриш Н.В. та Котик Т.М. визначають в цьому контексті художньо-мовленнєву діяльність як складову художньої і мовленнєвої діяльності. Автори зазначають, що «художньо-мовленнєва діяльність - це полікомпонентне утворення, яке охоплює сприймання та розуміння дітьми змісту творів; відтворення змісту й виконавча діяльність (декламування, відповіді на запитання, переказування, бесіда за ілюстраціями, узагальнювальні бесіди, читання за ролями тощо); театралізовану діяльність та творчо-імпровізовану» [1, с.78].

Образність мовлення дошкільників розглядається у двох аспектах – як збагачення мовлення образними виразами та як емоційне забарвлення мовлення дитини. Н.Зубарева зазначає, що сприйняття живопису є доступним для дітей у дошкільному віці та надає рекомендації «використовувати різні методи і прийоми художнього сприйняття репродукцій картин у практичній педагогічній роботі» [5, с.52]. Вона радить використовувати бесіди про твори мистецтва та ігрові ситуації, в яких дошкільники порівнюють та аналізують художні образи, навчаються висловлювати думку про побачене, свої емоції від твору живопису.

Діти дошкільного віку описують не лише речі, пов'язані з творами мистецтва, а все, що вони бачать навколо. Вихователь має використовувати це як стимул, пропонуючи дитині систематично розвинути і розширити роль мовлення. Але одночасно з цим вихователь має спрямувати дитину на те, щоб навчитися помічати твір мистецтва, самостійно виділяти серед інших предметів, щоб мати можливість насолоджуватися картинами та говорити про них наступного разу. Ось чому мистецька діяльність у дошкільному віці повинна заохочувати дітей до засвоєння техніки спостереження за естетичними об'єктами [7].

Через відкритий підхід до творів живопису, зорові здібності та організоване спостереження у дітей розвиваються інші види діяльності. Естетичні об'єкти вимагають біти відкритим для часто незвичайних ефектів, мотивів та матеріалів, композиції, кольорів, тонів.

Процес роботи з творами живопису для сприйняття їх дошкільниками охоплює: візуальне сприйняття роботи усіма органами почуттів, вивільнення емоцій, перетворення образів у мовлення та діяльність. Для висловлення власної думки щодо картини дитині можна запропонувати такі запитання: Що ви побачили? Як поєднуються елементи картини? Що, на твою думку, художник намагається сказати? Що ти про це думаєш? [4].

Обговорення з дітьми оригінальних творів мистецтва або відтворення пропонує їм можливість вивчити деякі спеціальні слова опису цих творів. Діти вчаться вживати такі слова, як форма, колір та лінія, за умови, що вихователі використовують їх достатньо часто.

Отже, робота з творами мистецтва охоплює дві складові: розвиток творчих здібностей у мистецтві (продуктивне) та розуміння образотворчого мистецтва (сприймання). Під час сприйняття художніх образів у творах образотворчого мистецтва (в тому числі – творах живопису) відбувається їх осмислення, усвідомлення, після якого

дошкільник може передати свої враження у висловлюванні (описі, розповіді, міркуванні), тобто сприйняття творів образотворчого мистецтва є підґрунтям розвитку словесної творчості дитини дошкільного віку. Широка функціональність мистецтва є основою вважати, що засоби мистецтва можуть бути застосовані для розвитку мовлення дітей дошкільного віку за умови творчого підходу вихователів до цієї проблеми. Під образністю мовлення розуміємо уміння дитини правильно використовувати засоби виразності, а також за їх допомогою висловлювати власні думки та почуття. Образність мовлення дошкільників розглядається у двох аспектах – як збагачення мовлення образними виразами та як емоційне забарвлення мовлення дитини. Процес роботи з творами живопису для сприйняття їх дошкільниками охоплює: візуальне сприйняття роботи усіма органами почуттів, вивільнення емоцій, перетворення образів у мовлення та діяльність.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богуш А.М., Гавриш Н.В., Котик Т.М. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. К. : Видавничий дім «Слово», 2006. 304 с.
2. Борисенко Н. М., Гриценко І.В., Денисенко В.В., Сидоренко Н.І. Формування ціннісних орієнтирів молодших школярів засобами вільної та відкритої культури. *European humanities studies: State and Society*. Krakow : Issue 2, 2018. P. 94-117.
3. Ваганова Н. А. Психологічні особливості сприймання старшими дошкільниками картин. Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості: Зб. наук. праць. Т. 12. Вип. 6. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2009. С. 46-51.
4. Гавриш Н. В. Навчання розповіді за картиною. Дошкільне виховання. 2003. № 2. С. 9–12.
5. Зубарева Н. М. Эстетическое воспитание средствами изобразительного искусства. Дошкольное воспитание. 1996. №9. С.50–58.
6. Попова І. І. Обізнаність вихователів з поняттям «образне мовлення дітей». Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського. Одеса, 2004. Випуск 12. С. 47–50.
7. Шкаріна Л. Ознайомлення з творами живопису. Дошкільне виховання. 1992. № 1. С. 26.

Рекомендує до друку науковий керівник доцент Сидоренко Н.І.